

RAAP België – Rapport 614

Archeologienota Omlegging Air Liquide traject t.h.v. knooppunt R4 W8-9 te Evergem/Gent

Archeologisch Vooronderzoek

Programma van Maatregelen
Bureauonderzoek – 2020J216

Colofon

Titel: Archeologienota Omlegging Air Liquide traject t.h.v. knooppunt R4 W8-9 te Evergem/Gent
(Archeologisch Vooronderzoek)

Programma van Maatregelen

Bureauonderzoek – 2020J216

Versie: 21-06-2021

Auteur(s): K. Van Quaethem

Projectleider: C. Ryssaert

Projectmedewerkers: K. Van Quaethem

Projectbegeleider: nvt

Aardkundige: F. Philipsen

Raaproject: GEKE03

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België BV, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV

Begoniastraat 13

9810 Eke

Telefoon 09/311 56 20

E-mail: raap@raap.be

Website: www.raap.be

© RAAP België BV, 2021

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Gemotiveerd advies – geen vervolg	4
1.1 Samenvatting van het vooronderzoek	4
1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	5
1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site	5
1.4 Impactbepaling.....	6
2 Programma van maatregelen	7
3 Bibliografie.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1 Gemotiveerd advies – geen vervolg

1.1 Samenvatting van het vooronderzoek

RAAP België voerde een archeologisch vooronderzoek uit voor de omlegging van twee Air Liquide leidingen, ter hoogte van knooppunt W8 en W9 aan de R4 in Evergem en Gent. Dit gebeurde in functie van het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.

Het archeologisch vooronderzoek had tot doel na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Er zijn gegevens verzameld over de aardkundige, archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed. Deze onderzoekstappen hebben geleid tot een advies.

Het bureauonderzoek heeft aangewezen dat het plangebied zich situeert ten zuidoosten van gemeente Evergem en ten noordoosten van Wondelgem (deelgemeente Gent), in de provincie Oost-Vlaanderen. Zones 1, 2 en 3 situeren zich noordelijk van de Ringvaart, flankerend met de Eversteinlaan en Jacques Parysstraat. Zone 4 situeert zich ten zuiden van de Ringvaart, ten oosten van de begraafplaats Viaduct. Landschappelijk gezien situeert het centrale deel van het plangebied (zone 2 en 3) zich binnen het alluviaal dal van de vallei van de Kale. Zones 1 situeert zich op de uitloper van een lage zandrug aan een komdepressie, zone 4 situeert zich buiten het stroomdal, bovenaan de zuidelijke dalwand. De quartaire ondergrond van het plangebied vertoont een opbouw die kenmerkend is voor pleistocene rivierdalen. Ze is voornamelijk opgebouwd uit getijdenafzettingen uit het eemiaan, met daarboven fluviatiele en eolische afzettingen uit de weichsel (laat-pleistoceen). De zones die binnen het stroomdal van de Kale gesitueerd zijn, vertonen tevens de aanwezigheid van holocene fluviatiele afzettingen helemaal bovenaan het bodemarchief. Bodemkundig resulteert dit voornamelijk in de aanwezigheid van zand tot plaatselijk zandleem, die zeer droog is op de zandrug en weinig is in het rivierdal. Op de drogere gronden is podzolvorming aanwezig, die al dan niet gedegradieerd is tot een postpodzol. Nabij het rivierdal is geen profielontwikkeling aanwezig. Daarnaast werd zone 4 gekarteerd als antropogeen geroerde gronden.

De archeologische data voor de ruime omgeving is vrij omvangrijk. De meerderheid van de vindplaatsen tekenen zich af langsheen de flanken van de vallei en bovenaan de plateaus. Er is sprake van een bewonings- en gebruikscontinuïteit van dit landschap daterend vanaf het epi-paleolithicum tot in de late middeleeuwen. In de dorpskom van Evergem werden reeds tal van bewoningssites archeologisch vastgesteld en ook funeraire sites, voornamelijk uit de bronstijd en Romeinse tijd, komen in het landschap voor. Binnen het alluviaal rivierdal komen minder vindplaatsen voor. In het dal tekenen zich voornamelijk middeleeuwse mottes en sites met walgracht af. Dergelijke hoeves en kastelen zijn in verband te brengen met de systematische ontginning van het rivierdal sinds de late middeleeuwen, al werden een paar hiervan evenzeer opgericht vanuit militair-strategisch oogpunt of voor sociale doeleinden (status). De plaats Evergem wordt reeds van in de 10de eeuw in historische bronnen vermeld. Aanvankelijk behoorden een groot deel van de gronden toe aan de Gentse Sint-Baafsabdij. Later kregen ook de Heren van Dendermonde en Gavere een aantal gronden toegeëigend. De eerste grootschalige ontginningen rond het dorp vonden plaats in de 11de eeuw. Een tweede en

derde uitbreidingsfase zijn te situeren in de twee eeuwen nadien. Ook de oorsprong van het naburige Wondelgem valt te situeren in de volle middeleeuwen, al klimmen verschillende Germaanse toponiemen op tot in de Merovingische periode (6de – 7de eeuw). Het dorp Wondelgem behoorde aanvankelijk tot de domeingroep of *fiscus Marca*, waarvan het centrum het domein of de *villa Marca* was en na de invallen van de Noormannen in de 2de helft van de 9de eeuw het vronnhof Vroonstalle. De eerste echte bidplaats werd opgericht in de 12de eeuw.

Voor het plangebied beschikken we over historisch kaartmateriaal vanaf de 17de eeuw. De kaarten geven aan dat de betrokken zones zich voornamelijk situeren ter hoogte van weiland en sporadisch ook akkerland. Zones 2 en 3 situeren zich in het meersengebied van de Kalevallei. Vanaf de 2de helft van de 18de eeuw wordt een groot deel omgezet in akkerland. Binnen het alluviaal rivierdal blijven meersengronden aanwezig. Nergens werd overlappende bebouwing vastgesteld. Ter hoogte van zone 4 kon een hoge verstoringsgraad vastgesteld worden, die ingezet werd vanaf de jaren '50. Een ruim terrein werd opgehoogd in functie van de aanleg van industrie en infrastructuur voor openbaar nut.

De geplande werkzaamheden omvatten de omlegging van twee Air Liquide-leidingen. Deze zullen voornamelijk via gestuurde boringen gebeuren, waarbij de bovengrond met inbegrip van het archeologisch bodemarchief niet geraakt wordt. De effectieve bodemingrepen, waarbij een afgraving plaatsvindt, beperkt zich tot de in- en uittredepunten van de gestuurde boring in zone 2, 3 en 4 en bij het ingraven van de connectie met de huidige leidingen. In totaal betreft het voor deze zones samen ca. 700m². De trefkans op archeologische artefactensites of sporensites in deze oppervlakte is zeer laag. Bij het overgrote deel van het plangebied vinden geen afgravingen plaats en bestaat de bodemimpact voornamelijk uit de impact van zwaar rollend materiaal. In zone 1 vindt dit echter plaats op een huidige verharde weg, in zone 3 op een landweg. Er kan aangenomen dat voldoende buffer aanwezig is om het archeologisch bodemarchief niet te schaden. Verder onderzoek wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

1.2 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Tijdens het bureauonderzoek zijn de noodzakelijke landschappelijke, archeologische en historische data geraadpleegd. Op basis van deze gegevens is een uitspraak gedaan worden over de aan-/afwezigheid van archeologisch erfgoed. Er is een archeologische verwachting opgesteld en de afweging voor de noodzaak tot verder vooronderzoek heeft een voldoende gefundeerde conclusie opgeleverd.

De geplande werkzaamheden zullen zeer weinig impact hebben op eventueel aanwezige archeologische resten.

1.3 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied een lage archeologische verwachting kent, en een zeer lage trefkans op archeologische resten aanwezig is.

1.4 Impactbepaling

De geplande werkzaamheden omvatten de omlegging van twee Air Liquide-leidingen. Deze zullen voornamelijk via gestuurde boringen gebeuren, waarbij de bovengrond met inbegrip van het archeologisch bodemarchief niet geraakt wordt. De effectieve bodemingrepen, waarbij een afgraving plaatsvindt, beperkt zich tot de in-en uittredepunten van de gestuurde boringen in zone 2, 3 en 4 en bij het ingraven van de connectie met de huidige leidingen. In totaal betreft het voor deze zones samen ca. 700m². De trefkans op archeologische artefactensites of sporensites in deze oppervlakte is zeer laag. Bij het overgrote deel van het plangebied vinden geen afgravingen plaats en bestaat de bodemimpact voornamelijk uit de impact van zwaar rollend materiaal. In zone 1 vindt dit echter plaats op een huidige verharde weg, in zone 3 op een landweg. Er kan aangenomen dat voldoende buffer aanwezig is om het archeologisch bodemarchief niet te schaden. Verder onderzoek wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

2 Programma van maatregelen

Er wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

Wel blijft de meldingsplicht gelden bij toevalsvondsten (ofwel de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013). Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.